

LBRIS

We know
books

CORNEL NICULAE

IISUS

Despre Eros și Thanatos

Scrisul Românesc
Fundatia – Editura

CUVÂNT ÎNAPOI | 5

(I). Tentația de a nu muri

CUVÂNT ÎNAPOI | 13

*(II). Făcut de Dumnezeu, omul s-a născut în exil.
Iisus-Dumnezeu ca înrădăcinare ontologică*

CUVÂNT DE ADIO | 19

Totem: sânge și lacrimi

CARTEA I | 25

Despre THANATOS

i) Nemurirea	25
ii) Omul și moartea	27
iii) Moartea ca profesie	29
iv) Indiferența	30
v) Lașitatea.....	30
vi) Tăcerea:.....	30
vii) Toleranța ireponsabilă	30
viii) Viciul	30
ix) Plictiseala.....	31
x) Consumul.	33
xi) Moartea ca viață	39
xii) Suflete moarte sau Despre depresie.....	40

xiii) Autismul.....	43
xiv) Miorița – moartea ca virtualitate: „Și de-o fi să mor...”	44
xv) Eminescu și moartea	45
xvi) George Bacovia – moartea prin terorism meteorologic.....	46
xvii) Imposibila moarte prin schimbarea condiției ontologice..	47
xviii) Moartea ca pierdere a patriei. Exilul	59
xix) Moartea la Ierusalim. Evreii în exil.....	62
xx) Sclavia	71
xxi) Moartea căprioarei (N. Labiș).....	73
xxii) Moartea mamei sau căderea din cel de-al doilea Paradis ..	74
xxiii) Evanghelia după Cioran.....	74
xxiv) Moartea lui Dumnezeu. Nietzsche (I).....	96
Concluzie	99

CARTEA a II-a | 101

*Despre EROS**(1) Omul bun*

i) Suferința.....	101
ii) Căderea. Șocul posttraumatic.....	109
iii) De ce n-a devenit Socrate Dumnezeu?.....	120
iv) Nietzsche (II), Heidegger, Dionisie Areopagitul	129
v) Franz Rosenzweig – Stela mântuirii	140
vi) Amintiri despre dragoste: Constantin Brâncoveanu și Constantin Brâncuși	148
vii) Dincolo de Euclid.....	153
viii) Cine suntem?	158
ix) Dragoste și revoluție: omul bun.....	162
x) Sensul iubirii	169
xi) Mâna lui Abraham sau Despre supunere	172
xii) Iubire și cunoaștere.....	175

DESPRE EROS

(2). Fizica iubirii. Universul bun

i) Universul și entropia	179
ii) Universul. Viața. Omul. Conștiința	187
I. Universul	187
II. Viața	189
a. Omul. Conștiința	190
Timpul. Omul entropic. Iisus.....	190
III. Timp și entropie.....	191
IV. Omul entropic	194
V. Fizică și metafizică. Matematica divină.....	202
Matematica Divină	211
1. Secțiunea de aur.....	212
2. Sfânta Treime	217
3. Ritmul divin – ritmul Crucii	219

CARTEA a IV-a | 223

Ospitalitatea: „Femeie, iată fiul tău!”

CARTEA a V-a | 229

O cruce prea îndepărtată

Despre THANATOS

i) Nemurirea

Omul nu acceptă moartea. Pur și simplu nu dorește să moară. Propriu-zis, numai el „își dă sufletul”. Celelalte animale doar mor. Toate trec, dar numai omul știe câte ceva despre viață și moarte; mai exact, este în stare să deducă faptul că există și că, peste un timp anume, existența lui se va încheia, supunându-se legii nemiloase, care nu admite excepții: *moartea*. Va căuta în fel și chip s-o anuleze, să-și conserve viața, dacă nu chiar starea de om tânăr. O bună parte din *mitologie* pune pe primul plan nemurirea. Bunăoară, Ghilgameș este cap de afiș prin teribila sa încercare de a găsi un leac împotriva morții. În celebrul mit al Facerii – inclus în *Vechiul Testament* – viața veșnică îi aparține Demiurgului, care, după ce-i alungă pe cei doi primi – Adam și Eva – din paradis, se bucură că perechea primordială (deci, prin extindere, Omenirea) n-a dobândit viața veșnică. Viața, poate *tineretea fără bătrânețe și viața fără de moarte*, aparține rasei superioare de ființe – zeilor sau lui Dumnezeu, fondatorul Universului, generatorul vieții, al oamenilor și, prin ei, al timpului.

Cu motiv sau fără, omul pare condamnat la moarte. M. Heidegger pune în centrul ființei umane temporalitatea – drumul către moarte. Uneori folclorul scoate în evidență dorința de păcălire a morții prin izolarea acesteia într-un mediu care să-i

împiedice „acțiunea” cotidiană, aceea de a lua vieți. Așa procedează Ivan cu neuitata-i turbincă. În *Intermitențele morții*, de J. Saramago, moartea începe să aibă sincope, degustând frumusețea artei și dragostea.

Alteori *crediințele accelerează ritmul morții* tocmai pentru a îndupleca zeii să susțină viața, recoltele, ploile etc. În acest scop se practica și sacrificii umane sângeroase, ca în religiile Americii de Sud, ale geto-dacilor etc. Se jertfeau morții ființe tinere contra salvării vieții și puterii, a succesului în război etc. Viața trebuia să continue, dar cu prețul vieții unor membri ai comunității. Ține de paradox ca viața să fie susținută prin moarte. Poate tocmai pentru că are prețul cel mai mare în lumea celor înzestrați cu conștiința vieții și a morții.

Motivul jertfei populează culturi numeroase, cu subsidiarele lor mituri, legende, religii, literaturi. Ne amintim de legenda meșterului Manole. O biserică, mănăstire, ca trup spiritual al lui Hristos, nu poate câștiga trup, durabilitate decât punând moartea Anei și a artistului la temelie. Prin extensie, putem accepta că suferința, durerea, pierderea, golul, lipsa sunt temelia, fundamentul trăinicieii operei, vieții ș. a. m. d. Nimic în lume, pentru om, nu e gratis. Au loc permanente „schimburi”, treceri: viață-moarte și moarte-viață, după *principiul vaselor comunicante*. Ce urcă într-o parte se realizează prin scăderea cantității într-o altă parte. E ca un mecanism bazat pe *do ut des* al vieții și morții, exprimă un sens: nemurirea se susține prin moarte, sacrificiu. Dacă ceva sau cineva trebuie să dureze, să trăiască, ceva sau cineva trebuie să înceteze să fie. Se menține, astfel, echilibrul universal dintre viață și moarte. Un fel de lege a conservării prin compensare.

În dialogul dintre om și moarte, omul este cel înfrânt. Este cel care pierde întotdeauna. Se întâmplă însă ca, pe perioade scurte, omul să câștige în fața morții. Și l-am amintit aici pe J. Saramago. S-a născut, din veac, o *întreagă ideologie a nemuririi* prin creație: lași în urmă ceva care va dăinui mai mult decât existența ta pasageră. Și găsim în lumea omului diverse forme de „creație”. Toate au în spate *interogația*, care este, probabil, unul dintre cele mai profitabile și interesante moduri de a muri. Tu poți muri ca individ, dar în urma ta rămân întrebarea, nedumerirea, mirarea: de ce?, cum?, de unde?, ce este? Sunt unele întrebări grele de tot: au atâta viață încât îl țin și pe om, ca „*Homo sapiens*”, în ea, pentru veșnicie.

O altă operă care are legătură cu moartea/nemoartea este inteligența artificială. Ea preia tot mai mult din mandatul praxisului uman. Concret, acele ființe neumane viitoare, dacă vor ști să producă energie, și vor ști, vor deveni nemuritoare. La fel omul augmentat, care, prin intervenția tehnologiilor moderne, aflate deja în plină expansiune, va deveni imun la precaritățile biologice de astăzi. A.D.N.-ul uman va fi „curățat” de boli prin diverse inginerii, iar omul va câștiga timp, nemoarte. Omul va învăța să sfideze moartea, creând, în locul lui Dumnezeu, viață îndelungată până când va fi „sătul de zile” ca unii oameni biblici.

Omul criogenic – conservat prin tehnologiile avansate ale frigului extrem, în așa fel încât să împiedice spargerea celulelor umane prin înghețul înalt. Există aici o ocolire relativ elegantă a morții, prin măreția frigului, „frig” care deja s-a instalat printre oameni și le îngheață inimile. Este o mumificare prin frig, mătase albă pe trupul suspendat în timp, pe o perioadă nedefinită. Dar dacă *trezirea* peste un timp îndelungat te face inactual, caduc, anacronic? Când te „scoli”, ești ca și mort. A fi inactual este, mai degrabă, un

mod de a muri nedureros fizic, dar moral ești distrus. Ești, de fapt, eliminat din timp ca un deșeu, ca o amintire, piesă de muzeu. Ești timp putred. Duhnești a gunoi ontologic.

Miturile, desenele rupestre, ansamblurile megalitice, minunile arhitecturale ale Antichității, splendidele catedrale medievale sfidează moartea. Unele opere sunt colective, altele anonime, toate ascund planurile geniale ale unor ingineri, arhitecți, matematicieni, sculptori, pictori etc. Cine poate contesta nemurirea unor oameni, excepționali creatori? Nimeni. Vor trăi veșnic. *Mutatis mutandis*, prin creație, ca și Dumnezeu, omul creator produce viață, timp pur, valori care, împreună, constituie tezaurul de excelență și de nemurire al speciei umane. Omul devine memorabil: prin Faptă Creatoare înaltă. Prin opoziție, există o serie destul de lungă a fețelor morții. Așa cum nu este necesar să trăiască la nesfârșit pentru a fi nemuritor, cum am spus mai sus, omul, tot așa, nu trebuie să moară neapărat la propriu pentru a fi mort. Poți deveni foarte ușor „*mort cu ochii vii*”, cum așa de bine cuvânta Eminescu. Deci, vorbim, cred, fără să greșim, despre adevărate *măști ale morții* – care presupun foarte mulți consumatori parazitari de timp, viață și alte diverse resurse – fie ale lor, fie, mai ales, ale altora.

Prostia – una dintre fundamentalele rușini ale speciei umane, mai ales când aceasta, prostia, deține puterea de a hotărî pentru viața celorlalți. Odată ivită, nu are leac și, bineînțeles, nu are sens. Un fel de oboseală bolnavă a neuronilor. Câtă moarte a adus prostia în istoria omenirii! Câte destine frânte! Câtă genialitate nu a avut condițiile necesare să se manifeste! Prostia este trauma fundamentală a istoriei societății umane. Nimeni nu a cuantificat efectele acestei teribile maladii, devenirea lumii, cu formidabilele ei căderi.

A. *Călăul* – care ucide din datorie, uneori și din plăcere. De cele mai multe ori din obișnuință. Referentul modern este plutonul de execuție în domeniul militar. Atunci se ucid oameni la ordin.

B. *Războiul* – modalitatea extremă de cădere în „*thanatos*”. Cu toate formele sale, declarate sau nu: clasic, nuclear, chimic, biologic, psihologic, economic (înfometarea, setea), climatologic, cultural, ideologic etc. Este, de fapt, războiul heraclitic al omului cu el însuși, cu umanitatea din el. Manifestare plenară a prostiei egoismului asociat, a vitalității bolnave, a instinctului gol. Un atavism. Indecența funciară a canibalizării. *Războiul este expresia barbară a consumului deliberat de viață*. Triumful morții.

Moartea la scară industrială (există o industrie a morții, în care profesioniștii acesteia sunt devotați exterminării inamicului, sute de mii sau zeci de milioane de oameni, state care le declară război propriilor cetățeni sau plănuiesc moartea altor state, război total). Alți oameni, și nu puțini, care se ocupă cu organizarea logistică a morții. Alții care ucid la propriu. Toți sunt oamenii morții, o exprimă pe aceasta în exercițiul ei briliant, arhetipal. Pogromuri, lagăre, camere de gazare, gropi comune, ghilotina revoluționară etc. Moartea nu este onorabilă în nicio ipostază, sub nicio mască. După infernul totalitar din secolul al XX-lea, cu greu mă mai pot aduna în conceptul de „om” și să rămân acolo fără să-mi fie rușine de toate bibliotecile din lume.

Ca și de El.

iv) Indiferența

față de tine, de condiția ta, de suferința altora.

Nepăsarea față de rău.

v) Lașitatea

de a mărturisi ori de a lupta pentru adevărul tău și al semenilor.
Mortificarea eului și a demnității.

vi) Tăcerea

când răul se întinde, domină și zdrobește, este alianța morții.
Complicitatea tăcerii oamenilor naște moarte. Este în legătură
directă cu?

vii) Toleranța iresponsabilă

față de rău și față de extinderea lui. Secolul al XX-lea spune totul
despre ea, cu tot ce a fost în el uman, dar, mai ales, inuman. Răul
proliferează cu concursul iresponsabil al oamenilor

viii) Viciul

este cufundare în moarte, patima care acoperă viața.

ix) Plictiseala

Nu știi sigur dacă este un viciu, dar, sigur, ne situează pe o
anumită treaptă a morții. Sau în imediata ei apropiere. De ce se plic-
tisesc oamenii? Ce înseamnă starea de plictis? Probabil ea intervine

atunci când deja, într-un fel sau altul, ai parcurs „drumul”, și interesul pentru „realitatea vieții” tinde către zero? Când ai priceput totul, aproape dintr-odată și, de atunci, te inundă apele plictisului? O maturizare precoce pe fondul unei inteligențe peste medie și al unei sensibilități care taie prezentul cu lama lucidității debordante te face să nu mai fii compatibil cu viața cotidiană privată și socială, cu cărțile, cu oamenii, pe care îi găsești anosti, total neinteresanți. Atunci legăturile cu exteriorul încep să devină oboșitoare și să se rupă, poate, și pentru că valorile care fac viața nobilă și interesantă au murit. Poate pentru că nu mai suporti ipocrizia binevoitoare, prostia, nivelarea mediocritatea, contingenta ființei. Și, atunci când totul cade și te plictisești din lipsă de priză la real, apare la orizont moartea, pe care nu o mai acoperă nimic. Au căzut iluziile cu care supraviețuim zilnic și care sunt, în fond, un fel de drog pentru uitare.

Cred că plictiseala începe acolo unde se termină iluzia. Și lipsa de credință începe tot aici. Pierderea capacității de a crede în imposibil, dintr-un exces de luciditate. Sigur, plictiseala este obnubilarea revoluției, dar, sigur, plictiseala trăiește în preajma disperării, a depresiei și sinuciderii. Cioran exprima, cu mult talent literar, toate acestea, așa cum vom vedea într-un capitol viitor. Deci, se pare că urâtul de a trăi survine angoasant pe fondul „înțelegerii iluminatoare” uneori, alteori lente a faptului că moartea anulează, prin grozăvia ei, pofta de a trăi, dragostea de viață. „La ce bun?” – concluzionează indivizii de acest gen. Plictisul este antecamera depresiei, cum am spus, a sinuciderii. A morții. Când frumusețea genuină a vieții pleacă din tine, rămâne urâtul (pojghița morții), care urcă tăcut prin artere și sugrumă speranța. Nu-ți mai e drag să trăiești. Prin urmare, plictiseala nu este angajatoare, nu cade în curtea leneșilor; lenea, o altă boală și ea, cumva, favorabilă morții, prin eliminarea îndelungată a faptei, a

acțiunii. Plictisul – de cele mai multe ori – este maladia oamenilor inteligenți, se bazează pe epuizarea rezervelor de uitare a morții; oamenii aceștia devin sceptici, cinici. Are unele intersecții cu deznădejdea, deși nu se confundă cu aceasta. Plictiseala te duce în moarte înainte de a muri. Când toate se reduc la același numitor: timpul și clepsidra unde se arată. Când *eterna alergare* pomenită de Eminescu te obosește și chiar nu-i mai vezi rostul, te invadează plictisul, starea neplăcută a conștiinței, care te informează în fiecare secundă cât de „puțin” ești și că nu însemni nimic în ordinea universală. Ba chiar ești nimicul. Pentru că moartea *asta* înseamnă: reducerea omului la nimic, la ne-ființă. La origini. Ba moartea poate veni chiar mai devreme de exitul fizic, când ești pe picioare încă, dar nu mai crezi în nimic. Când, pur și simplu, urăști sau îți e rușine că trăiești ca un învins fără drept de apel. Marii plictisiți sunt oamenii amurgului, deja se află dincolo de bine și de rău, ei știu și simt, cu fiecare atom și neuron din ei, că întunericul va veni; este deja prezent în lucruri, în oameni. Și, atunci, la ce bun totul? Unde e rostul? Nu mai fac nimic pentru că nu mai cred în nimic. Plictisul este eliberarea din închisoarea existenței, care, pentru ei, nu mai are nicio valoare. Ar face, acești oameni, orice care să-i scoată din anemia vieții. Doar evenimente izbitoare, extraordinare îi trezesc din lentoarea zilnică.

Societatea de azi este ceva în care plictiseala (și nu numai ea!) se extinde. Tot mai mulți plictisiți sau învinși sfârșesc în droguri, de exemplu. Și nu neapărat fac parte dintre cei mai săraci oameni ai planetei. Este un „rău” care, tenace, se insinuează și roade la temeliile și așa fragile ale faptului de a fi. Acolo unde posesiunea tinde să devină absolută, pe mormanul de bani tronează plictisul, nefericirea, urâtul. Societatea noastră „nobilă” de consum nu se referă (altă iluzie!), în primul rând, la lucruri, ci la om. Sigur, moartea este eșecul superior (devenit banal!) al omului. Când

un sistem îți comandă, pe și prin diferite căi și mijloace, să intri în el, să participi numai și numai pentru a te consuma, devorându-ți resursele vitale de rezistență în fața vieții, vine dezabuzarea, plictisul, greața. Pentru a produce cât mai multe lucruri, cât mai repede, cu costuri cât mai mici, omul trebuie să moară, murind, cumva, în lucrurile pe care le produce.

x) Consumul

Aceasta pentru că economia acaparează, răpește timpul esențial al omului – timpul libertății zborului său. Îi lasă zdrențele sfârșitului de săptămână, în care se adună resentimentul și grija nesfârșită. Plictisul este foarte anticipată, deci prematură. Sapă vitriolant la rădăcinile instinctului de conservare a vieții. „Ei, și? Nu-mi pasă!” este expresia plictiselii cronice. Aici nu mai există nici îngeri, nici sfinți, nici Dumnezeu. Totul a murit, s-a devalorizat și atomii vieții s-au golit de sânge. Omul a devenit o fantomă care-și măsoară decadent, alexandrin clipele rămase. Este la un banchet în care oficiază sângeros. O lumânare care se consumă prin flacăra propriei lumini arzătoare a lucidității hiperacide.

Vremea de apoi a devenit vremea de acum, iar *acum* nu mai înseamnă nimic. Când a plecat omul, spațiul este ocupat de moarte, de Nimeni! Moartea este, pentru unii dintre cei mai inteligenți oameni, adevărata „școală a vieții”. Astăzi mistică religioasă este înlocuită pe scară largă cu mistică otrăvită a consumului. Capitalismul, după sute de ani de expansiune și crize, ajutat, în devenirea sa, de știință, inclusiv prin întrebuițarea unor tehnici abile de promovare, a devenit mistic. Omul din acest sistem a devenit ateu, „căzut” din Dumnezeu. În loc să-l „consume” pe inepuizabilul Dumnezeu al

dragostei și speranței, Occidentul consumă lucruri – capcanele iluziei. De fapt, omul este consumat prin bună-voia sa ignorantă, prin căderea alienantă în groapa fără fund a consumului. Prin stimularea, pe cele mai diverse căi, a dorinței. A poftei. A „prădătorului” care zace în fiecare și căruia i se aduce „prada” la ușa casei. Nesfârșitele „servicii” și „mărfuri”. Știința servește intensificarea consumului, de exemplu, folosindu-se de ceea ce psihologii numesc „selectivitatea atenției”. Scopul este acela de „captare și fixare a atenției” prin teroarea publicitară, care umple televiziunile și ziarele. Astfel, se analizează „caracteristicile stimulilor”, care concentrează atenția spre subiectul dorit. Prin urmare:

1. Intensitatea: o culoare intensă ne va atrage mai degrabă atenția decât una ștearsă;
2. Mărimea: un obiect mare va fi sesizat mai repede în comparație cu unul mic;
3. Persistența sau repetarea: o singură prezentare a unui stimul este puțin probabil că ne va capta atenția comparativ cu unul care este persistent sau se repetă;
4. Încărcătura emoțională: un stimul care are o semnificație deosebită pentru noi va fi mai degrabă sesizat față de unul neutru;
5. Apariția bruscă și caracterul de noutate: un stimul care apare în mod neașteptat sau brusc este mai ușor de remarcat decât unul care este anticipat sau a mai fost întâlnit anterior;
6. Stimulii contrastanți ne vor atrage atenția mai rapid;
7. „Un obiect care se mișcă va fi mai rapid remarcat față de unul staționar.” (Tony Masin, *Procese cognitive*, Ed. Tehnică, București, 1999, p. 24). Totul pentru consum, pentru victoria capitalului. Omul-locuitor al capitalismului supraevaluat sau „multilateral dezvoltat” trebuie să producă bani. Marfa produsă în cantități uriașe trebuie transformată în bani. Cum? Prin consum intens, generalizat.